

Greppa Fosfor

Lägesrapport 5

2011-04-05

Vattenprover från olika diken och dräneringsledningar på en gård utanför Vikingstad i Östergötland, april 2011. Fältet med kalkfilterdike är också strukturkalkat. Foto: Dennis Wiström.

Vad har hänt sen sist?

Mycket har hänt sedan den förra lägesrapporten från projektet publicerades i april 2009. Här görs ett försök att sammanfatta de viktigaste händelserna.

Ny projektledare

I september 2009 tillträdde undertecknad som projektledare. En kort presentation följer här:

Jag som skriver dessa rader heter Johan Malgeryd och arbetar sedan augusti 2005 med växt-näringsfrågor vid Jordbruksverkets regionkontor i Linköping. Tidigare har jag ett mångårigt förflutet vid JTI – Institutet för jordbruks- och miljöteknik i Uppsala där jag i drygt 15 år arbetade med forskning och utveckling, främst kring stallgödsel och andra organiska gödselmedel. Under drygt 4 av dessa år var jag forskningschef för Animalieproduktionens teknik, en av fyra forskargrupper vid JTI. Tillsammans med min bror äger och driver jag på fritiden en mindre gård i Malexander i södra Östergötland vilket innebär att jag också har en del praktisk lantbrukserfarenhet i bagaget.

Fortsatt finansiering beviljad för perioden 2010-2012

Under senhösten 2009 skickades en ansökan med begäran om fortsatt finansiering under perioden 2010-2012 in till Naturvårdsverket. Medel söktes via det s.k. havsmiljöanslaget. Samtidigt söktes miljöskattepengar via Jordbruksverket för samma ändamål.

I maj 2010 hörde Naturvårdsverket av sig och ville att vi skulle skicka in en kompletterande ansökan för att även titta på kväveförluster i pilotområdet i Halland.

Medel beviljades från Naturvårdsverket i juni 2010 och från Jordbruksverket några veckor senare. Totalt fick vi 4 Mkr under tre år varav hälften från Naturvårdsverket och hälften från miljöskattemedel. Därutöver bidrar Jordbruksverket med projektledarens arbetstid.

Delrapporter publicerade

Under 2010 arbetade vi med att sammanställa en delrapport för perioden 2006-2009. Den blev klar i slutet av året och sammanfattar i grova drag vad vi har gjort hittills, vad vi har lärt oss så långt och hur vi planerar att gå vidare under innevarande period. Rapporten finns publicerad som nr 2010:35 i Jordbruksverkets rapportserie och heter *Åtgärder mot fosforförluster från jordbruksmark – möjligheter och hinder i praktiken. Delrapport 1 från projekt Greppa Fosfor, 2006-2009*. Rapporten kan laddas ner som PDF eller beställas i tryckt form på Jordbruksverkets webbplats:

<http://www.jordbruksverket.se/blanketterochtrycksaker.4.595401461210ae2d589800033225.html>

Direktlänk till rapporten:

http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra10_35.pdf

Ambitionen är att alla som medverkat i projektet ska få åtminstone ett tryckt exemplar tillskickat, så håll utkik i brevlådan den närmaste tiden om ni inte redan fått den.

Institutionen för mark och miljö vid SLU publicerar för varje agrohydrologiskt (1 juli-30 juni) år en årsredovisning där resultat från odlingsinventeringen och mätningarna i avrinnande vatten presenteras. Hittills har tre rapporter publicerats:

- Pilotprojektet Greppa Fosfor. Årsredovisning för det agrohydrologiska året 2007/2008. Teknisk rapport 125.
- Pilotprojektet Greppa Fosfor. Årsredovisning för det agrohydrologiska året 2008/2009. Teknisk rapport 136.
- Pilotprojektet Greppa Fosfor. Årsredovisning för det agrohydrologiska året 2009/2010 Teknisk rapport 142.

Rapporterna kan laddas ner på Greppa Näringens webbplats,

<http://www.greppa.nu/omgreppa/greppafosfor.4.32b12c7f12940112a7c800018322.html>

Informationen på Greppas webbplats uppdaterad

Informationen om Greppa Fosfor på Greppa Näringens webbplats har nyligen uppdaterats. Nu finns bl.a. en aktuell projektplan, PowerPoint-presentationer av projektet på svenska och engelska, de ovan nämnda delrapporterna samt kontaktuppgifter till projektledaren och områdesansvariga utlagda. För mer information, se

<http://www.greppa.nu/omgreppa/greppafosfor.4.32b12c7f12940112a7c800018322.html>

Aktuellt från pilotområdena och centralt

Västmanland

I pilotområdet i Västmanland håller vi just nu på att testa strukturkalkning i stor skala. I början av 2010 ansökte Jonas Gustafsson, som är områdesansvarig i Västmanland, om pengar

hos Vattenmyndigheten i Västerås för strukturkalkning, vilket beviljades i april samma år med drygt 300 000 kr. Bakgrunden var att strukturkalkning med bränd kalk (CaO) i pågående fältförsök på lerjord vid Bornsjön söder om Stockholm visat sig i stort sett kunna halvera fosforförlusterna samtidigt som skördarna ökade med 15-17 %.

Bränd kalk är dock både dyr och svår att hantera arbetsmiljömässigt, varför valet föll på en kommersiellt tillgänglig produkt som gick att få till rimligt pris i området, nämligen Nordkalk Aktiv. Den innehåller en mindre andel (ca 20 %) släckt kalk [Ca(OH)₂] och har förmodligen inte lika bra struktureffekt som ren bränd eller släckt kalk, men vi ville ändå testa hur långt man kan nå med en sådan, praktiskt anpassad åtgärd. All åkermark i området (totalt 325 ha) kalkades på sensommaren och hösten 2010 med ca 4 ton per ha och vi avvaktar nu med spänning om det ska märkas några skillnader i avrinnande vatten.

Östergötland

I pilotområdet i Östergötland pågår sedan några år en febril aktivitet med många olika projekt som drivs av forskare från SLU, JTI, SMHI och Linköpings universitet (LiU). Samtidigt som Greppa Fosfor sökte pengar hos Naturvårdsverket hösten 2009 ansökte även LRF och WWF om medel till att gå in och finansiera åtgärder hos lantbrukarna i samma område. Syftet var att se hur långt man kan nå om man genomför alla åtgärder som forskarna anser motiverade och lantbrukarna kan tänkas acceptera. Områdessamordnare är Anuschka Heeb vid länsstyrelsen i Östergötland.

Pengar från LRF/WWF:s projekt har hittills bl.a. använts till markkartering och till att delfinansiera strukturkalkning av vissa fält. I detta område valdes Cresco Optimal.

Just nu är det mycket fokus på erosion i diket och åtgärder som avsläntning av dikeskanter eller att anlägga s.k. tvåstegsdiken (terassdiken). Per Lindmark vid Vattenenheten på Jordbruksverkets regionkontor i Linköping har gjort en förstudie och möten har hållits med länsstyrelsens olika enheter (lantbruks-, naturvårds- och rättsenheten), Jordbruksverket, LRF, WWF, Vattenmyndigheten och forskare från LiU samt med markägarna. Det är många juridiska, hydrotekniska, ekonomiska och praktiska aspekter som behöver utredas innan en åtgärd som denna kan genomföras, och det kommer med säkerhet att behöva läggas en hel del både tid och pengar på förarbete och projektering. Troligen kommer LRF/WWF:s projekt att gå in och finansiera detta.

En annan åtgärd som diskuteras är att anlägga kalkfilterdiken. Troligen kommer metoden att testas på ett par skiften där dräneringen ändå behöver göras om.

Halland

I pilotområdet i Halland har Erik Ekre, HS Halland, gått in som områdessamordnare under Helena Lans Strömblads föräldraledighet. Försöken med test av kalkfilter har avslutats men resultaten är inte utvärderade ännu. Tanken är att det ska göras under året.

En fråga som länge behövt belysas är hur det står till med alvens fosforinnehåll och fosforbindningskapacitet. För att om möjligt få svar på detta planerar vi jordprovtagning under 2011. Då ska förutom sedvanliga markkarteringsparametrar även jordens innehåll av järn, aluminium och eventuellt också kalcium bestämmas. Förekomsten av dessa ämnen bestämmer i hög grad markens fosforbindningskapacitet.

Från lantbrukarhåll har det visats intresse för precisionsodling med växtplatsanpassad tillförsel av bl.a. fosfor. De gårdar som är intresserade kommer inledningsvis att erbjudas gratis rådgivning med hjälp av Greppa Näringens nya modul 16A Precisionsodling. Därefter får vi se om det är aktuellt att gå vidare med detta koncept.

Som redan nämnts vill Naturvårdsverket att vi i pilotområdet i Halland också mäter kväve i avrinnande vatten och kartlägger vilka åtgärder som redan görs på gårdarna för att minska kväveutsläppen. I uppdraget ingår också att med hjälp av befintliga styrmedel (rådgivning och miljöersättningar) ”pusha” för ytterligare åtgärder. 300 000 kr av de beviljade medlen är avsatta för kväverelaterade frågor.

Upphandling

Under våren kommer vi att upphandla en del uppdrag inom Greppa Fosfor. Det gäller bl.a. att utifrån tillgängliga mätdata och andra uppgifter peka ut riskområden och lämna förslag till åtgärder i alla tre pilotområden, utvärdera och redovisa resultat från kalkfilterförsöket i Halland och lägga upp en gemensam databas med mätdata och observationer från alla tre pilotområdena.

Tack till alla medverkande

Vi vill från Jordbruksverkets sida tacka alla medverkande för gott samarbete hittills. Vi hoppas på ett fortsatt bra samarbete även under kommande år. Genom att tillsammans arbeta med frivilliga åtgärder lägger vi grunden för att åtgärder och styrmedel i kommande landsbygdsprogram får en vettig utformning som gynnar både lantbruket och miljön.

Johan Malgeryd

Projektledare för Greppa Fosfor